

Dels Viladot de Cal Mas Vell i la seva època (I)

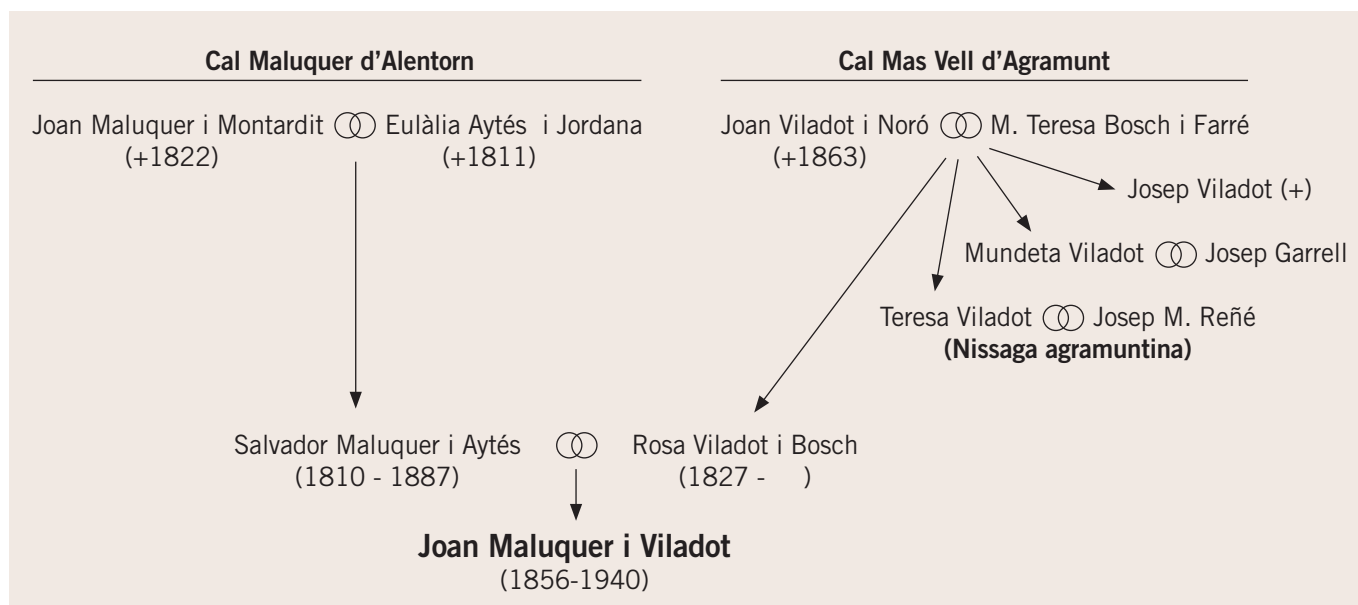
Joan Viladot i Noró va ser el darrer de la nissaga dels Viladot de Cal Mas Vell. L'hereu, Josep, es va morir de melancolia quan no el van deixar casar amb la noia que estimava. La filla petita, Teresa, es va casar amb un Reñé i van continuar la nissaga agramuntina. La gran, Rosa, ho va fer amb un Maluquer d'Alentorn. Aquesta sèrie d'escrits que avui comencem es basen en les memòries del seu fill Joan, el nét del darrer Viladot de Cal Mas Vell.

Joan Maluquer i Viladot va néixer a Barcelona l'any 1856, on va morir el 1940. Aquestes memòries les va escriure al juny de 1937 a l'edat de 81 anys.

En elaborar els articles sobre mossèn Joan Pons i Farré i esbrinar la seva relació amb Joan Maluquer i Viladot, president de la diputació de Barcelona el 1931, vam tenir a l'abast i hem pogut consultar a fons el mecanoscrit "RECORDS de Joan Maluquer i Viladot". Ja vàrem fer una breu semblança d'aquest important personatge molt relacionat amb Agramunt, amb Alentorn, amb Artesa de Segre i, en general, amb les terres

de ponent. Aquestes memòries ens apropen a una colla d'esdeveniments del segle XIX els quals són molt poc coneguts i molt poc estudiats per la historiografia actual i com a màxim es coneixen de forma genèrica i general als manuals d'història, però molt poques vegades els podem relacionar amb les contrades properes a Agramunt. Pensem que aquests articles, a vegades sobre fets anecdòtics, ens poden donar una visió diferent i de proximitat

◀ **La primera notícia que dóna Joan Maluquer de la Guerra del Francès és el naixement del seu pare, Salvador Maluquer, que ho va fer el dia 17 de desembre de 1810 al poble d'Enviny, a prop de Sort.**

Coberts de Cal Mas Vell a la plaça del Mercadal.

JOSEP BERTRAN

d'aquest període històric tan proper i tan oblidat.

Joan Maluquer i Viladot va néixer a Barcelona l'any 1856, on va morir el 1940. Aquestes memòries les va escriure a Vincennes (França) al juny de 1937 a l'edat de 81 anys. Les va dictar al seu cosí Pepe Maluquer, ja que ell estava afectat de cataractes i tenia molt poca visió. Això vol dir que les notícies de la primera meitat del segle XIX són fruit de les explicacions dels seus pares i dels seus avis, i a fe de Déu que tenien bona memòria.

El seu pare era Salvador Maluquer i Aytés, cabaler d'una antiga família d'il·lustrats i liberals d'Alentorn i de les més argendades d'aquella comarca. La seva mare, Rosa Viladot i Bosch, era la filla petita de Joan Viladot i Noró, hereu de cal Mas Vell d'Agramunt; una de les famílies més riques i argendades de la comarca, antic il·lustrat i afrancesat i també de fermes conviccions liberals, tal i com s'anirà veient en les narracions que seguiran.

Records de la Guerra del Francès (1808-1814)

A principis d'any del 1808 Napoleó havia envaït Espanya i ocupat les principals ciutats. A primers de maig va fer abdicar la família reial espanyola (Carles IV i Ferran VII) i nomenà el seu germà Josep com a rei d'Espanya, llevat de Catalunya que en un primer moment la convertí en una república protegida per França i el 1812 la integrà a l'estat francès dividint el territori en quatre departaments. Els catalans se sentien molt espanyols i molt antifrancesos i també van organitzar la Junta Suprema del Principat i juntes de defensa locals, guerrilles populars i es van resistir a deixar-se ocupar per les tropes franceses.

En aquesta guerra tan inusual en que no hi havia un exèrcit regular espanyol per enfrontar-se a les tropes napoleòniques, va agafar gran protagonisme l'organització de guerrilles locals de sometents i miquelets, atïats i sovint organitzats pels clergues. Aquests no volien de cap manera que les idees re-

volucionàries i antireligioses penetressin entre els seus feligresos. Una mostra d'això és el *Catecismo español* (1808), que evidentment també s'estudiava aquí:

- *Dime hijo, que eres tú?*
- *Soy español por la gracia de Dios.*
- *Cuantas obligaciones tiene un español?*
- *Tres: ser cristiano y defender a la Patria y al rey.*
- *Quien es nuestro rey?*
- *Fernando VII*
- *Quien es el enemigo de nuestra felicidad?*
- *El emperador de los franceses.*
- *Quien es ese hombre?*
- *Un malvado, un ambicioso, principio de todos los males, fin de todos los bienes y compendio de todos los vicios.*
- *Es pecado asesinar un francés?*
- *No, padre: es una obra meritoria liberar la patria de estos violentos opresores.*

A l'abril de 1810 Balaguer va caure en poder de les tropes del general Suchet, Tàrrrega també va caure aquells dies i suposem que també Agramunt. Lleida va capitular el dia 14 de maig.

La primera notícia que dóna Joan Maluquer de la Guerra del Francès és el naixement del seu pare, Salvador Maluquer, que ho va fer el dia 17 de desembre de 1810 al poble d'Enviny, a prop de Sort. Era el poble de la seva mare, Eulàlia Aytés, on s'havia anat a refugiar, fugint d'Alentorn en l'ocupació francesa.

El guerriller Francesc Montardit. L'àvia d'Alentorn, Isa ▶

◀ ***Els predicadors des de la trona de l'església, per encoratjar la defensa espanyola, deien als feligresos que els francesos no eren homes sinó veritables diables.***

L'edifici de Cal Mas Vell, actualment de propietat municipal, acull la residència geriàtrica i el casal d'avis.

bel Montardit, era filla de casa Montardit d'Àger i germana dels cèlebres guerrillers Francesc i Joan Montardit. Francesc, l'hereu, era el comandant del batalló de Balaguer i va destacar per les seves victòries sobre els ocupants francesos fins al setembre de 1811 en què fou capturat d'una manera força estranya. Amb el seu escamot havien realitzat una incursió molt important contra els francesos a les Avellanes i, com sempre, després de complir amb la missió, es retiraven ràpidament per evitar baixes i un enfrontament directe amb l'exèrcit regular. Va tenir la

mala sort que l'euga que calcava en la fugida anava de moguda, i en sentir la fressa dels cavalls dels francesos que els perseguien, es parà en sec, es girà i va arrencar a córrer de cara als francesos fins a barrejar-se amb els seus cavalls. Francesc Montardit, després de lluitar durant tres anys per l'Urgell, el Segrià i el Montsec, era capturat d'aquesta forma tan absurda. Al cap de pocs dies era afusellat a la plaça Mercadal de Balaguer.

Els francesos a Agramunt. A Agramunt també ensenyaven el catecisme espanyol a les

criatures i per això es va produir l'anècdota que relatem. A la casa que feia cantonada amb el Mercadal, pensem que davant de l'actual Casal, hi vivia una família, els Anyés, amics de cal Mas Vell, en què el pare era mestre d'obres. Tenien dos fills de cada sexe. Les xiquetes tindrien entre 5 i 9 anys cap al 1808 i sabent que les tropes franceses havien d'entrar a Agramunt per l'altre costat del Mercadal venint de l'indret que en deien el Pou, es van posar al darrera del balcó amb els porticons mig tancats per veure entrar la comitiva i no ser vistes. Les nenes no tenien cap més notí-

JOSEP BERTRAN

A la llinda que hi ha sobre la portada hi ha esculpit l'any 1806.

Joan Viladot va edificar cal Mas Vell l'any 1808 durant la guerra, però sense enrajolar-la, ja que eren comptades les cases bones que tenien enrajolat.

cia de com eren els francesos llevats de les que els donaven els predicadors des de la trona de l'església els quals, per encoratjar la defensa espanyola, els deien que no eren homes sinó veritables diables. Quina no va ser la seva sorpresa en veure formada i desfilant al so de la música la tropa francesa. Una d'elles exclamà, dirigint-se a l'altra i amb una certa satisfacció: –“Però xica, si també són homes!”.

L'enrajolat de cal Mas Vell. Cap al 1800 es van començar a edificar les cases de la plaça del Mercadal. Joan Viladot va edificar cal Mas Vell l'any 1808 durant la guerra, però sense enrajolar-la, ja que eren comptades les cases bones que tenien enrajolat. A finals

del 1813 va fer enrajolar la casa.

A primers de febrer de 1814 Lleida va ser ocupada de nou per les tropes espanyoles dirigides pel general Joaquim Ibáñez i Cuevas, baró d'Eroles, i els francesos van evacuar la ciutat. Lleida tornava a l'obediència del rei Ferran VII. Pràcticament no van tenir temps de posar en funcionament la Constitució de 1812 ni d'estrenar la capitalitat de província que li assignava ja que el 4 de maig el rei abolí la Constitució i va tornar a l'absolutisme.

Els de cal Mas Vell, tenien en aquesta època una gran autoritat a Agramunt, per això va arribar a la casa un correu privat des de Lleida portant la notícia de la marxa dels fran-

cesos de la ciutat. La nova passà ràpidament de boca en boca i es va omplir la sala gran amb moltíssimes persones, abundant els frares dels dos convents que hi havia a Agramunt. El Mercadal també s'ompli de la gent del poble que volia confirmar la bona nova. No van tenir més remei que sortir al balcó i llegir la carta que els havien fet arribar de Lleida.

Després de la lectura els aplaudiments foren molt grans i va esclatar l'entusiasme entre la gent de la plaça que es van posar a ballar. També es van posar a ballar la gent que omplia la sala de cal Mas Vell, donant-se el cas que hi van prendre part els frares com uns dels primers i més decidits.

El resultat fou que, com que l'enrajolat era encara bastant tendre, amb aquell tripijoc es van esmicolar totes les rajoles no quedant-ne cap de sencera. Però van quedar molt ben fixades i agafades al sòl. D'aquesta manera i amb aquella trencadissa de rajoles va estar la sala de cal Mas Vell mes de cinquanta anys com a record de la fi de la Guerra del Francès. ■